

УДК [33.025.26:631]-029:9(477)

ВПЛИВ КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ НА СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО УКРАЇНИ У 1928—1933 РОКИ

Супрунова Вікторія Андріївна

Здобувач вищої освіти спеціальності 201 «Агрономія»

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Авторка характеризує процес запровадження колективізації на території УРСР. Розглядається вплив колективізації на становище сільського господарства України в 20-30-х рр. ХХ ст. та справжні наміри сталінського керівництва стосовно українського народу.*

***Ключові слова:** сільське господарство, сільськогосподарська продукція, колективізація, колгоспи, УРСР, Україна, розкуркулювання, голод.*

Процес колективізації в УРСР проводився в період між 1928—1933 рр., шляхом переформування селянських дворів та общин у колгоспи - колективні господарства, основною цілями яких було: ліквідувати «шкідливий буржуазний вплив» приватної власності, створити єдину систему народного господарства, повністю контрольованого владою, підвищити ріст сільськогосподарської продукції, що сприяло би росту економіки держави. Проте, реальний стан справ виявився зовсім інакшим: розкуркулювання, масові репресії, голод, розформування приватних фермерських дворів та господарств – це лише мала частина того, що випало на долю українських селян у період з 1928—1933 рр.

Планувалося переформувати приватні сільські господарства на колективні ще з 1917 року. Але, втілити в життя заплановане не давали різного роду фактори – такі як супротив селянства, нестача спеціалізованої сільськогосподарської техніки та споруд, дефіцит ресурсів (паливо, добриво, засоби захисту рослин, медикаменти тощо), а також відсутність достатньої кількості дипломованих спеціалістів у області сільського господарства. Тільки з 1925 р. уряд СРСР звернув особливу увагу на хід колективізації і після XV з'їзду КПРС, інтенсивність колективізації було підвищено [1].

Попри інтенсивну державну кампанію та велику кількість заохочувальних заходів, «добровільна» колективізація не було тепло прийнята серед селянства. На початок 1929 р., тільки 5,6 % українських господарств і 3,8 % орної землі були «колективізовані». Пізніше, «Укрколгоспцентр» змінив політику впровадження колективізації з добровільної на примусову. В результаті, До 1 жовтня 1929 р. план відносно створення колгоспів був перевиконаний на 239 %. В результаті 8,8 % орної землі було «колективізовано» [2].

Станом на початок жовтня 1931 р., було колективізовано 68 % селянських дворів, а також 72 % орних земель [2].

Після цього, в листопаді 1929 р., пленумі ЦК ВКП була прийнята постанова «Про підсумки і подальші завдання колгоспного будівництва». Згідно цієї постанови було направлено в колгоспи на постійну роботу та керівні посади приблизно 25 000 осіб, які у більшості своїй не мали спеціальної профільної освіти, а пройшли спеціальні короткотривалі курси, на яких увагу приділяли не стільки методам та технологіям ведення сільського господарства, скільки «ідеологічному програмуванню» [3].

10 грудня 1929 р., з'явився наказ про колективізацію худоби протягом 3-х місяців (тяглових тварин 100 %, великої рогатої худоби 100 %, свиней 80 %, овець і кіз 60 %). Це змусило багатьох селян забити худобу. На 1 січня 1930 р. частка колективізованих господарств збільшилася майже вдвічі (до 16,4 % загального числа господарств) [4].

Що цікаво, той невеликий відсоток селян, що були за колективізацію, у більшості своїй були бідними, як вони називали себе - «селянський комітет бідноти». Бідність і батрацтво стосовно заходів радянської влади і проведеному наступу на кулака здебільшого налаштовані співчутливо, схвалюючи заходи партії та радянської влади у цьому напрямі та беручи участь у практичній роботі з проведення їх у життя. Бідність і батрацтво у своїй більшості брали активну участь у проведенні хлібозаготівель. Біднота викривала захищений кулаками хліб і цим сприяла ходу хлібозаготівель.

У справжню хлібозаготівельну кампанію в усіх районах при кооперативах організовано групи із бідняцького активу із закупівлі хліба на подвір'ях. У деяких місцях біднота виявляла особливу активність у справі проведення хлібозаготівель, навіть особистим прикладом вивозячи на висипні пункти демонстративно надлишки хліба (Андріївський р-н, Геївка та Михайлівка). Відмічено багато випадків, коли біднота давала рішучу відсіч куркульським проявам, не даючи виступати їм на сходах проти заходів радянської влади, як, наприклад: в одному із сіл Андріївського р-ну на передвиборні збори з'явився кулак – голова церковної ради та попросив дати йому слово, а біднота не тільки не дала йому слова, але з шумом вигнала зі зборів.

Прояв невдоволення та антирадянських виступів з боку бідняцького прошарку безумовно спостерігається менше, і якщо десь такі виступи і бувають, то вони головним чином виходять від осіб з антирадянським минулим, які перебувають під впливом куркульського та заможного елемента, а також і тих бідняків, які вважають чинну їм допомога незначною [5].

Не оминула колективізація і миколаївську область. Активний наступ на так званого «куркуля» розпочався після XV партз'їзду, особливо в період екстраординарних заходів, в зв'язку з тимчасовими труднощами на хлібному ринкові, набув найбільш яскравого відображення на фронті хлібозаготівлі. Методи та форми щодо посилення здачі хліба на Миколаївщині були різноманітні не лише по окрузі взагалі, але зокрема в кожному районі, однак в основному вони виникали внаслідок виконання директив вищих органів.

За час ударної хлібозаготовчої кампанії (січень - червень 1928 р.) порушено 80 судових справ проти куркулів села та спекулянтів міста. Проти робітників кооперації за різні порушення та інших громадських організацій -

24 справи. Припинено 23 справи. Притягнуто до суду 97 чоловік. Засуджені: до позбавлення волі 39 чоловік, до примусових робіт та штрафів 22 чоловіка, умовно 1 чоловік, інші виправдані. Крім цього, група хлібних спекулянтів, млинарів були органами ДПУ заслані в адміністративному порядку.

Мали місце по окремих районах випадки масових обходів дворів куркульських господарств з метою виявлення наявних хлібних ресурсів, і, коли останні знаходились, то ці залишки вилучались в розмірі, визначуваному уповноваженими РВКів та сільрад, які проводили цю роботу, причому в зазначеній операції брали участь біднота та батрацтво села. Були випадки, коли міліція за допомогою бідноти виявляла залишки хліба у куркулів, які відправлялись на зсипні пункти, залишивши власнику необхідну частину зерна для засіву та харчування. В окремих районах були випадки, коли уповноважені по хлібозаготівлях відбирали від заможного селянства, зокрема куркулів, спеціальні підписки про обов'язкову здачу ними лишків хліба державі, з оголошенням, що в випадку невиконання будуть лічитись як вороги радвлади. Такі підписки підписувались і хліб вивозився. Були випадки арештів та затримання під сторожею по декілька днів тих з куркулів, які відмовлялись від здачі хліба [5].

Отже, беручи до уваги усе перераховане, не залишається жодних протиріч стосовно впливу колективізації на українське село. Великою ціною, але радянська влада досягла запланованих цілей. Розплачувалися звичайні люди, які своїми силами та працею заробляли собі на життя, аби «завтра» до них прийшли, звинуватили у куркульстві та відібрали усю худобу та землю, що належала їм по праву.

Список використаних джерел

1. Колективізація і голод на Україні: 1929-1933. Збірник матеріалів і документів. АН України. Інститут історії України та ін.: Упоряд.: Г. М. Михайличенко, Є. П. Шаталіна; Відп. ред.: Кульчицький С. В. Київ: Наукова думка, 1992. 736 с. Додатки: 643-733 с.

2. КПРС у резолюціях й рішеннях з'їздів, конференцій та пленумів ЦК, 8 вид., ч. 4 [Електронний ресурс] Режим доступу : https://archive.org/details/KPSS_v_rezoliutciiakh_i_resheniakh_syездov_konferentciy_i_plenum_ov

3. С. Кульчицький, Проблема колективізації сільського господарства в сталінській «революції зверху», Проблеми Історії України факти, судження, пошуки, № 12, 2004, С. 21-69

4. № 1 Зі звіту Ізюмського окрвиконкому ВУЦВКу про хід хлібозаготівлі й політику "Наступу на куркуля" після XV з'їзду ВКП(б), 9 січня 1929 р. Секретно [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://web.archive.org/web/20131021212629/http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-kolekt-1929.php>

5. З звіту миколаївського окрвиконкону ВУЦВКу «Про примусові методи хлібозаготівлі й наступ на заможних селян», 2 лютого 1929 р. [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://web.archive.org/web/20131021212629/http://www.archives.gov.ua/Sections/Famine/Publicat/Fam-kolekt-1929.php>

Abstract: *The author characterizes the process of introducing collectivization on the territory of the Ukrainian SSR. The influence of collectivization on the situation of agriculture in Ukraine in*

the 20s and 30s of the 20th century is considered. and the real intentions of the Stalinist leadership towards the Ukrainian people.

Key words: agriculture, agricultural products, collectivization, collective farms, Ukrainian SSR, Ukraine, decentralization, famine.

Науковий керівник:

Побережець Г.С.,

кан. іст. наук, ст. викладач

кафедри українознавства,

Миколаївський національний аграрний університет

м.Миколаїв, Україна

УДК 94(477)(092).1929/1959

Степан Бандера - терорист чи герой?

Шурова Олена Дмитрівна,

Здобувач вищої освіти спеціальності 162 «Біотехнологія та біоінженерія»

Миколаївський національний аграрний університет,

м. Миколаїв, Україна

***Анотація:** Постать Степана Бандери до сьогодні сповнена міфів та брехні. Він не був людиною ідеальною, за згадками деяких культурних діячів він був досить ідеологічним, фанатичним та надто амбітним. Він створював геніальні схеми та мав сильний вплив на національну свідомість українців. Хтось може ненавидіти його, хтось може вважати його героєм. Він любив Україну всім серцем.*

***Ключові слова:** Степан Бандера, держава, націоналізм, історія.*

Бандера був свідком відродження й розбудови Української держави. Можливо через це, у юного Степана було загострене почуття справедливості та бажання боротьби. З дитинства мав хворе серце та страждав від ревматизму суглобів, тендітний статурою та малий зростом (всього 162 см в дорослому віці) Степан хотів всім довести, що він сильний, він все може. Він загартовував своє тіло з ранніх літ, відомо також про випадки само-екзекуцій. Він заганяв голки під нігті, бив себе металевими ланцюгами та ременем, так він посилював силу свого духу. Рідні лякалися таким жорстоким проявам з боку дитини, але якось вплинути на Степана було неможливо. У вересні або жовтні 1919 року Степан Бандера вступив до української гімназії у Стрию, де вчився до 1927 року. Стосунки з однолітками склалися дещо недобре. Він мав впертий характер та норів. Міг домалювати роги на портрет Пілсудського чи кинути бомбу-смердючку під час урочистих подій. У третьому класі (від 1922 р.) він став учасником Пласту; у Стрию був у 5-му пластовому курені імені князя Ярослава Осмомисла, а по закінченню гімназії — у 2-му курені старших пластунів «Загін Червона Калина» [1].

Якщо говорити про студентське життя генія, то слухачем він був не дуже, адже навіть на парі з профільної агрономії він був лише 1 раз за рік, а диплом так і не отримав через свою діяльність. Натомість юнак активно цікавився діяльністю націоналістів та був рядовим членом УВО. Згодом одразу після утворення ОУН, він написав заяву для вступу в організацію. Вже будучи